

9322

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Hälsingland

Jäderala sn

Nordin-Grip, J., 1935.

Några anteckningar med ledning  
av ULRIK: S. Jägerl. 1482. Skatoraning  
och beredsseder.

Uppgift om meddel. se Jägerl. 1481. acc. 9321.

1 + 8 bl. 4<sup>o</sup>

9322

Exc. OSD

Några anteckningar om

Matorrdning och Bordseder.

Hälsingland , Söderala socken.

Sommaren 1935.

*S. Nordin - Grips*

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. SÖDERALA

Frgl. M 82

Måltidsordning.

Vanlig tif. (vinter)

- kl. 8 frukest. <sup>1.</sup> Mat : strömming och potatis .
- kl. 12 middag <sup>2.</sup> " kokningsmat: <sup>4</sup> korvsoppa , <sup>5</sup> köttsoffa <sup>6.</sup> etc.
- kl. 6 kvällsmål <sup>3.</sup> " <sup>7.</sup> pölsa , <sup>8.</sup> paltbröd , ost , smörgås.

-----

Vart vi längre oppe var det gröt och mjölk senare.

Matordningen i detta fall:

- kl. 5--6 aftvol. <sup>9.</sup> Mat: pölsa , smörgås etc.
- kl. 8--9 kvällsmål <sup>3.</sup> " gröt och mjölk.

( uppgift om de tider man växlade så , har ej erhållits . Så måste ha varit fallet , den tid pigorna spann linet osv. )

Medd.: Fru Halvarsson , Ina , 85 år.

1. frükost    2. mida.    3. kvällsmål  
 4. kokningsmat (= soppor)    5. korvsoppa  
 6. köttsoffa    7. pölsa    8. paltbröd  
 9. aftvol

Ältidsordning.

(Slätter.)

Vi gick opp klocka 1 på natta, ut klocka halvtvå. Fick smörgås först och kaffe.

kl.	8 ( omkring )	frukest .	frukest
kl.	12	middag.	mida
kl.	4--5	aftvol.	aftvoh
kl.	8	kvällsmål.	kvällsmåh

Mat till de olika målen.

Frukest : sill och poteter<sup>1</sup> , bärmos<sup>2</sup>.

Middag: pölsa<sup>3</sup> , kött och sänne<sup>4</sup> , mycket färsk fisk,

inte så mycket kokning i slättern , mest tjockmjölk<sup>6</sup> , filbonk<sup>7</sup> .

Aftvol: stekt pölsa , smörgås.

Kvällsmål: pölsa , fläsk , sistgröt<sup>8</sup> .

Medd: fru Halvarsson , Ina , 85 år.

1. sill o potétor . 2. bärmos . 3. pöge . 4. sännt =  
sädant dän . 5. kötenny . 6. fjök mjölk . 7. filbörk  
(=mjölk med grädden på) . 8. gröten. här jämför annan  
mat till kvällsvard , annars ensam rätt .

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935  
 HLS. SÖDERALA  
 Frgl. M 82

Måltidsordning.

Hälsingland

Slätter. (sommare.)

Söderala sn

Vi gick ut omkr. kl. 2--3. Då fick vi först kaffe och smörgås eller tidigare en sup och en fjärding stålsektkaka.

kl. 7--7,30 frukest.

(frukest)

dom sa "morgonmål också," frukest det var morgonmål det!

(morgonmål)

kl. 12 middag.

(middag)

kl. 5 aftvol

(aftvol)

kl. 8--9 kväller.

kväller

Mat till de olika målen.

Frukest: Sill och potatis, smörgås och ost.

Middag : Kött och korv med potatis.

korvsoppa , välling eller annan "kokning "

Denna matsedel tydligen ej slättermat utan för annan tid . Jfr Fryu Halvares-son.

Aftvol: poteter, skrapkorv, e smörgås.

Kväller : Vattgröt (- kornmjölsgröt ) och mjölk.

Medd: Anders Hedberg , Försörgningshemmet, f. 1857.

ULMA 9322. Nordin-Grip. 1935  
HLS. SÖDERALA  
Frd. M 82

Om mats i skogen.

Här på trakten har dom allri kola, men vi var ute i skogen och högg ved. Då hade vi massäck med oss. Det var stekt fläsk och skarpbröd.

Det var alltid rågröd, skarpbröd. På min tid hade vi bara middag med oss i skogen, då vi bodde hemma, men när vi var längre bort, bodde vi i fäbodrar.

När jag var 16 år, var vi oppe i skogen och bodde i fäboden och hade en karl med oss, som styrde med maten.

Till morgont hade vi smörgås och kaffe,

till frukost hade vi stekt pölsa och fläsk

till middag hade vi mest gröt.

Medd.: Jonas Andersson i Valla, f, 1862.

1. kola
2. massäck
3. skarpbröd
4. pölsa

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. SÖDERALA

Frd. M 82

Frukostmat.

Hälsingland

Söderala sn

Strömming och poteter .

Stekgröt och mjölk.

Middagsmat.

{ Kallpoteter och spicken sill ( på slättern )  
tjockmjölk.

{ Salt kött och poteter. Korv och poteter. Fläsk och poteter.  
Korvsoppa ( kokade krossgryn i korvspadet , lade i poteter och rötter,  
skurna i bitar , smältning med mjöl och mjölk. )  
Ärtvälling ( kokade ärtor på en fläskbit , gjorde smältning av mjöl och  
mjölk. )

Kvällsmålsmat.

Lördagskvällar (ofta) Potesstamp.<sup>5</sup> ( Man stampade sönder kokad potatis  
och gjorde smältning . Äts till fläsk , stektes upp och äts till glödstekt sill  
på söndagsmorgnarna. ( Stamp<sup>4</sup> gjordes alltid , så att den räckte två gånger)

Med.: Fru Norberg

1 korvsöpa. 2 smältning 3 potestamp 4 stamp.

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935  
HLS. SÖDERALA  
Frgl. M 82

Lussemäss.

7  
Hälsingland  
Söderala m.

"Lussemäss" vi kallar, då skull' vi opp 2-3 och tröska med slaga. Skull var särskilt bra då.

Anders Hedberg, 78 år.

1. lsamäs 2 bra = tidig.

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. SÖDERALA

Frgl. M 82



Sugel. II (Sugor)

utan bröd

Sugel var allt som äts till potatis och bröd. Att äta av en sort blott kallades att mola.

Var en sägen efter en gubbe och en dräng (se på den tin hölls det hå hårt, att den skulle äta bröd te allt sugel, skulle stö på brö, sa dom.) Dom höll på och åt, drängen och bon, och drängen blanda ihop och åt utan brö och det tyckte bonden inte om. Bom sa då: "Du ska äta brö och inte mola." "Tack," sa drängen, "det är gott ändå det här."

Medd.: Jonas Andersson, Valla, f. 1862.

- 1. möra --, sv. vb. möra eg. = 1/ äta utan bröd
- 2/ äta av en sorts mat.
- 2. stö på-brö = läta brödet utgöra huvudbeständsdelen av födan.

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935  
HLS. SÖDERALA  
Fgl. M 82

9

Bordsseder.

Äta bärmos och mjölk.

Vanlig mat till aftonvard var bärmos och mjölk , blandat till en tunn soppa i ett fat . Till detta åt man potatis , som man lade på sin tallrik. De redskap , man använde , voro sked och kniv. Med skeden åt man ur det för bordslaget gemensamma bärmosfatet, med kniven tog man potatis och åt , eller , vilket var vanligare -- tog potatisen med handen , höll den oskalad framför munnen och bröäitu den med bägge händerna och klämde ut innehållet i munnen och lade skalet på bordet bredvid. Ett annat sätt var att ösa bärmos på sin tallrik och doppa potatisen däri , men detta var yngre.

Äta gröt och mjölk.

Man åt gröt och mjölk ur två fat . Gröten skulle vara stadigt kokad , så att den stadig , brukade man säga , att den skulle kunna hängas på yxskäftet och bäras te skogs av huggarna. Först doppade man skedem i grötfatet , därpå i mjölkfatet och förde den sedan till munnen.

Medd. : Jonas Andersson , f. 1862.

ULMA 9322. I. Nordin-Grip. 1935

HLS. SÖDERALA

Frgl. M 82

Landsmålsarkivet Uppsala. 9322  
I. Nordin-Grip 1935. SÖDERALA  
HÄLS.